

VIRKAMIESLAUTAKUNNAN PÄÄTÖS

Annettu Helsingissä 15 päivänä maaliskuuta 2000

Päätös nro 12/2000

Asia: Irtisanomista koskeva oikaisuvaatimus

Päätös, johon haetaan oikaisua:

Kuopion yliopiston 7.6.1999 tekemä päätös, jolla A:n virkasuhde on irtisanottu.

Oikaisuvaatimus:

A on pyytänyt päätöksen kumoamista.

Asian käsittely:

Kuopion yliopisto on antanut asiasta vastineen ja A on sen jälkeen antanut vastaselityksensä.

Virkamieslautakunnan ratkaisu

Perustelut:

Osastosihteeri A:n virkasuhde Kuopion yliopiston hallintopalvelukeskuksen talousosaston osastosihteerinä on Kuopion yliopiston päätöksellä 7.6.1999 irtisanottu viran ulkopuolella tehtyä virheellistä menettelyä seuranneen syvän luottamuspuolan takia.

Valtion virkamieslain (750/94) 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Saman lain 25 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen ei saa irtisanoa virkasuhdetta virkamiehestä johtuvasta syystä, ellei tämä syy ole erityisen painava.

Selvitys tapahtumista

A on toiminut varsinaisen virkansa ohella sivutoimisesti Kuopion yliopiston henkilökuntayhdistyksen taloudenhoitajana ja vastannut itsenäisesti yhdistyksen koko taloushallinnosta. Samassa tehtävässä ovat toimineet A:n edeltäjät Kuopion yliopiston osastosihteerin virassa. A:n on selvitetty ottaneen yhdistyksen varoja luvattomasti omaan käyttöönsä nostamalla varoja pankkitililtä ja pitämällä osan yhdistyksen käteisvaroista itsellään. Luvattomasti otettujen varojen yhteismäärän on selvitetty olleen kaikkiaan noin 46 000 markkaa. Varat on otettu viiden vuoden aikana vuosina 1995 – 1999, viimeksi varoja on otettu vuoden 1999 alussa. A on palauttanut varoista kaikki vuonna 1995 otetut varat ja osan vuonna 1996 otetuista varoista. Varoja on osittain palautettu samanaikaisesti, kun uusia varoja on otettu haltuun. Asiassa ei ole käynnissä oikeudenkäyntiä.

A on toiminut Kuopion yliopistossa taloushallinnon osaamista vaativissa tehtävissä, joihin kuuluu ydinalueena myyntireskontran sekä posti siirtotulo- ja menotilin vastuuhenkilön tehtävät, myyntireskontran täsmäytys kirjanpitoon, saatavien oikeudellinen perintä, tuloihin liittyvät oikaisut ja arvonalisävero ilmoituksen laatiminen. A:lla on lisäksi ollut sijaisjärjestelyihin liittyvinä tehtävinä erilaisia laskutus- ja tilinseurantatehtäviä. A ei yksin ole kirjannut ja hyväksynyt tositteita tai kassasta maksuja, vaan hänelle on kuulunut ns. asiatarkastus ja tositteiden esittäminen edelleen hyväksyttäväksi. A ei ole käsitellyt tehtävässään käteistä rahaa.

A on irtisanottu virastaan valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin perusteella edellä mainitun varojen väärinkäytön takia ja koska A on toiminut yliopistossa vastuullisissa ja taloushallinnon hoidon erityisosaamista vaativissa tehtävissä, joissa edellytetään yliopiston ja taloushallinnon johdon erityistä luottamusta. Kuopion yliopisto on katsonut, että A:n menettely on johtanut sellaiseen syvään luottamuspulaan yliopiston ja A:n välillä, jota ei enää voida palauttaa. A:ta on kuultu alustavasti 26.5.1999 ja 2.6.1999 varsinaisesti työnantajryhmässä. A on kuulemistilaisuudessa ilmoittanut, ettei hänellä ole mitään sitä vastaan, että hänet siirretään toisiin tehtäviin. Kuulemispöytäkirjan mukaan tätä on esittänyt myös yliopiston henkilökuntayhdistys. Yliopiston mukaan teko on kokonaisuudessaan sellainen, että uudelleensijoittamiselle on vaikea löytää perusteita.

A:n mukaan hänen tehtävänsä ovat olleet rutiiniluonteisia taloushallinnon tehtäviä, joihin liittyy ainoastaan taloushallinnon yleisesti edellyttämä huolellisuus, mutta ei korostettua luottamusta työnantajan taholta tai korostettua käyttäytymisvelvoitetta. Kuopion yliopiston laskut tulostetaan esipainetuille, tilitiedon sisältävälle lomakkeelle ja ulosmittauspyynnöt on hyväksynyt talouspäällikkö. A:lla ei mielestään ole ollut edes mahdollisuutta varojen väärinkäyttämiseen.

A katsoo, että yliopisto on ottanut käyttöön ankarimman ratkaisuvaihtoehdon ilman, että muiden seuraamusten mahdollisuutta hänen tilanteessaan olisi suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tutkittu. Hänen mukaansa yleinen irtisanomisedellytys on se, että viranomaisen on tutkinut vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Kuopion yliopisto on pitänyt mahdollisena tarjota muuta tehtävää irtisanomisajaksi. A on kuitenkin kieltäytynyt, koska päätös irtisanomisesta oli jo tehty.

A:n mukaan irtisanomisperusteena käytetty luottamuspula voi perustua ainoastaan siihen, että virkamiehen teolla on loukattu huomattavasti viranomaisen etuja, mitä A:n mukaan ei ole tapahtunut. Luottamuspulaan vetoaminen edellyttää A:n mukaan lisäksi yleensä, että virkamiehen tehtävillä on laajaa yhteiskunnallista merkitystä. A:n tasoiselta virkamieheltä ei viranhoidollisin perustein voi vaatia korostettua käyttäytymisvelvoitetta. Luottamuspulaa punnittaessa on myös otettava huomioon A:n pitkä ja moitteeton palvelus yliopistossa ja se, ettei häntä ole moitittu viranhoidossa tapahtuneista virheistä tai laiminlyönneistä. A on ollut yliopiston palveluksessa 1.4.1988 lähtien. A:lle ei ole aikaisemmin annettu varoituksia eikä huomautuksia. A:lle myönnetyllä sivutoimiluvalla ei hänen mielestään voi olla merkitystä irtisanomisperusteena olevan luottamuspulan arvioinnissa, koska yliopisto ei ole ilmoitusta käsitellessään voinut edellyttää muuta kuin, että A hoitaa virkatehtävänsä edelleen asianmukaisesti.

A:n mielestä irtisanomispäätöksen on perustuttava kokonaisharkintaan, jossa on otettava huomioon myös se, että hänen tekonsa on ollut seurausta taloudellisesta ahdingosta sekä se, että irtisanominen vaikeuttaisi varojen takaisin maksamista. Lisäksi A vetoaa siihen, että yhdistyksen hallitus ja erityisesti tilintarkastajat ovat laiminlyöneet valvontavelvollisuutensa. Sen sijaan se, että hän on ottanut varoja usean vuoden kuluessa jatkettuihin, ei voi olla irtisanomisen perusteena, koska teko ei ole kohdistunut yliopistoon. A:n mielestä huomiota pitäisi kiinnittää myös siihen, että hänen vuosittain käyttöön ottamansa summat ovat olleet suhteellisen pieniä. A:n katsoo lisäksi, ettei virkamiestä yleensä voida irtisanoa tästä johtuvasta erityisen painavasta syystä, jos tämä on tuomittu viran ulkopuolella tehdystä rikoksesta eikä tuomioistuimien ole samalla tuominut tätä viraltapantavaksi. Irtisanominen on siten ennenaikaista, koska hänen asiaansa ei ole vielä käsitelty tuomioistuimissa.

Kuopion yliopisto on vastineessaan todennut, että erityistä luottamusta tai arvostusta vaativissa viroissa virkamieslain käyttäytymisvelvoite ulottuu myös vapaa-ajalle. Myös A:n tekoa on arvioitava ottaen huomioon sen vaikutukset tämän luotettavuuteen valtion virkamiehenä ja erityisesti yliopiston talousosaston tehtävissä, koska viran tehtäväalue ja siinä tehtävien töiden substanssi on sama. Kuopion yliopiston mukaan A:lla on ollut virassaan maksamattomien saatavien oikeudellisessa perinnässä ja ulkopuolisten saatavien laskuttajan sijaisena mahdollisuus ohjata suoritukset muulle kuin yliopiston tilille. Yliopiston mukaan virantoimituksen ulkopuolella tehty erityisen moitteenvaarainen teko johtaa vääjäämättä siihen, että viraston tai sen osan ja virkamiehen välille syntyy viraston toimintaa vaikeuttava luottamuspula. Irtisanomisen tarkoituksena on palauttaa viraston toimintakyky ja turvata yleinen luottamus yliopiston taloushallinnon toimintaan.

Kuopion yliopisto on katsonut, että hyväksyessään A:n sivutoimi-ilmoituksen yliopisto osoitti lähtökohtaisesti luottavansa A:han, että hän hoitaa virantoimituksen ulkopuoliset yhdistyksen taloudenhoitajan tehtävät huolellisesti. Itse asiassa juuri talousosaston virka myötävaikutti siihen, että A sai ko. sivutoimen. A kuitenkin rikkoi yliopiston mielestä häntä virkatehtävien ulkopuolellakin sitovia velvoitteita hoitaa asianmukaisesti vastuulleen ottamansa tehtävät.

Yliopiston mielestä A on teollaan menettänyt myös sen luottamuksen ja kunnioituksen, jota valtion virassa yleensä edellytetään. Sen takia muut vaihtoehdot kuin irtisanominen eivät tule kysymykseen. Irtisanominen on oikeassa

suhteessa tekoon huomioon ottaen vilpillisesti otettujen varojen määrä, teon suunnitelmallisuus ja jatkaminen.

Oikeudellista arviointia

Irtisanomiseen voidaan ryhtyä, kun siitä päättävä viranomainen katsoo irtisanomisen edellytysten täyttyvän, vaikka irtisanomisen kohteena olevaa henkilöä ei olisi syytetty tai tuomittu rangaistukseen päätöksen perusteena olevasta teosta tai laiminlyönnistä. Irtisanomispäätöksen tekeminen on siten ollut mahdollista, koska A on myöntänyt käyttäneensä väärin Kuopion yliopiston henkilökuntayhdistys ry:n varoja.

Käyttäytymisvelvoitteen laiminlyöntiä ja sen merkitystä kokonaisuutena arvioitaessa voidaan erottaa toisistaan käyttäytyminen virassa ja viran ulkopuolella eli vapaa-aikana. A:n käyttäytymisen moitittavuus on ilmennyt vapaa-aikana tämän hoitaessa sivutoimenaan Kuopion yliopiston henkilökuntayhdistyksen taloushallintoa. Kuopion yliopiston henkilökuntayhdistys ry on itsenäinen oikeushenkilö eikä sen toiminta yliopiston piirissä tee A:n menettelystä virkatoimiin liittyvää toimintaa.

Irtisanomisperusteen olemassaoloa arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon myös virkamiesten toisistaan poikkeaviin tehtäviin kohdistuvat erilaiset vaatimukset ja tehtävistä johtuvat erityiset edellytykset. Virkaan olennaisesti kuuluvat taloushallinnon tehtävät voivat edellyttää sellaista erityistä virkamieheen kohdistuvaa luottamusta, joka saattaa vaarantua ja kokonaan lakata olemasta virkamiehen syyllistyttyä vapaa-aikanaan erityisen moitittavaan menettelyyn. Luottamuspula voi tällöin estää virkamiestä hoitamasta tehtäviään asianmukaisesti. A:n virkatehtäviä voidaan pitää luonteeltaan sellaisina, jotka mahdollistavat yliopiston varojen väärinkäyttämisen normaaleja osastosihteerin tehtäviä laajemmin ja helpommin, vaikka tehtäviin ei olekaan kuulunut käteisvarojen käsittelyä. A:n tehtävät henkilökuntayhdistyksen taloudenhoitajana ovat olleet samanlaisia vastuullisia ja luottamusta edellyttäviä taloushallinnon tehtäviä kuin hänen virkatehtävänsäkin Kuopion yliopiston osastosihteerinä.

A on myöntänyt henkilökuntayhdistyksen taloudenhoitajana ottaneensa luvattomasti henkilökuntayhdistyksen varoja käyttöönsä usean vuoden aikana. A:n oikeudettomasti ottama rahamäärä on merkittävä ja muodostaa suuren osan yhdistyksen varoista. Yhdistyksen varojen väärinkäytön voidaan katsoa aiheuttaneen sellaisen luottamuspulan A:han, että Kuopion yliopistolla on ollut A:sta johtuva erityisen painava syy irtisanoa A taloushallinnon tehtäviä hoitavan osastosihteerin virasta. Virastolla ei ole velvollisuutta sijoittaa virkamiestä uusiin tehtäviin virkamiehestä johtuvaan erityisen painavaan syyhyn perustuvan irtisanomisen vaihtoehtona. Virkamiehen irtisanominen ei myöskään edellytä, että irtisanomista edeltäisi aikaisempi varoituksen antaminen virkavelvollisuuksien noudattamisen laiminlyömisestä, jos virkamiehestä johtuva erityisen painava syy on olemassa.

Kaiken edellä esitetyn perusteella virkamieslautakunta katsoo, että A:n virkasuhteen irtisanomiselle on ollut virkamiehestä johtuva erityisen painava syy.

Päätös:

Oikaisuvaatimus hylätään

Sovelletut lainkohdat:

Valtion virkamieslaki 14 §, 25 §:n 2 momentti

Muutoksenhaku:

Valitusosoitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen liitteenä.

Virkamieslautakunnan päätös oli yksimielinen ja siihen osallistuivat puheenjohtaja Sahi, jäsenet Kulla, A. Nieminen, M. Nieminen, Paanetoja, Salo, Sipiläinen ja Äijälä sekä varajäsen Hyvönen. Asian esittelijä Mika Saarinen.